

Το βιβλίο “Το σπασμένο παιχνίδι - Η τελευταία συνέντευξη του Κώστα Αξελού, έχει την αξία του για τρεις τουλάχιστον λόγους. Τους λόγους τους παίρνω από τον τίτλο. Η τελευταία συνέντευξη. Το σπασμένο παιχνίδι. Του Κώστα Αξελού.

Πρώτος λόγος. Και μόνον ότι είναι η τελευταία συνέντευξη, ως κατάθεση είναι σημαντική. Και συνηθίζεται στη γλώσσα μας την τελευταία συνέντευξη ενός ανθρώπου να την λέμε άλλοτε κύκνειο άσμα, άλλοτε λοίσθιο λόγο. Το κύκνειο άσμα είναι και διατύπωση όπου ο κακόφωνος κύκνος λέει για τελευταία φορά ένα τραγούδι που είναι το μοναδικό του, το καλύτερό του. Και ο λοίσθιος λόγος είναι ο λόγος ενός όντος, ενός ανθρώπου που πνέει τα λοίσθια, που τελιώνει. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το κείμενο αυτό είναι η τελευταία λέξη του Αξελού, αν δεν προσκρούαμε στην σαφή και ρητή του αντίδραση σε κάθε τι τελευταίο.

Γράφει σε ένα βιβλίο του τα τέλη της δεκαετίας του '90 ότι “το τέλος διαρκεί”. Και σήμερα είκοσι χρόνια μετά, το καταλαβαίνουμε. Γι αυτό δεν θα ήθελα να πω ότι είναι η τελευταία του λέξη. Θα ήθελα όμως να θυμίσω ότι ο Κώστας Αξελός είναι ο ύπατος νεοέλληνας φιλόσοφος του εικοστού αιώνα. Για τον 21ο αιώνα δεν μπορούμε ακόμα να μιλήσουμε.

Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι είναι συνέντευξη. Τοποθετούμε τη συνέντευξη πάντοτε σε πλαίσια δημοσιογραφικά, ξεχνώντας ότι η πρώτη φιλοσοφία ήταν μια συνέντευξη, οι Πλατωνικοί διάλογοι. Μια συνέντευξη, μια συζήτηση ενός σοφού με έναν λιγότερο σοφό ή καθόλου σοφό, όπου ο σοφός ανατρέπει τις βεβαιότητες του καθημερινού ανθρώπου, του ανθρώπου της αγοράς, της τύρβης, της κοινωνίας, και όπως θάλεγε ο Νίτσε, η φιλοσοφία κάνει μία μόνο δουλειά, μετατρέπει τα αυτονόητα σε δυσνόητα. Επομένως δεν δίνει απαντήσεις.

Αν προσέξετε όλη την πορεία αυτής της συνέντευξης αν μπορείτε να την αντιληφθείτε ως διάλογο φιλοσοφικό, είναι ακριβώς αυτή. Δεν ξέρω αν είναι υπερβολική η εντύπωση που έχω, ότι αυτή η συνέντευξη είναι ο πιο μοντέρνος φιλοσοφικός διάλογος του 21ου αιώνα στα χρόνια που ζούμε.

Και ένα τρίτο τελευταίο, που του δίνω μεγάλη σημασία. Λέει τον άνθρωπο “σπασμένο παιχνίδι”. Θέλω να διαβάσω ακριβώς την διατύπωση του Κώστα Αξελού που απαντά στην ερώτηση του Γιώργου Δουατζή “η έννοια του στοχασμού, η επίγνωσή του, σας δίνει αίσθημα υπεροχής;” Και απαντάει ο Αξελός: “Υπάρχει και μια αίσθηση μεγάλης υπερηφάνειας, αλλά και αίσθηση συντριβής. Μπροστά στους μεγαλύτερους φιλοσόφους όλων των αιώνων, λέει κανείς, τι έκανα εγώ;” Ο άνθρωπος είτε ως μικρός άνθρωπος, είτε ως άνθρωπος που προσπαθεί να προσθέσει κάτι στον κόσμο, αισθάνεται τον εαυτό του, όσο αισθαντικότερος είναι, σπασμένο ον. Είναι σαν ένα σπασμένο παιχνίδι είναι ο άνθρωπος”.

Η λέξη παιχνίδι στη σκέψη του Κώστα Αξελού έχει τεράστια σημασία, δεν είναι η ώρα να την ορίσουμε. Έχει πει όμως τη λέξη σπασμένο παιχνίδι, έχει πει ον θρυμματισμένο, διχασμένο, κατακερματισμένο, ελλειπτικό. Και λέει άνθρωπος, δεν ορίζει άντρας, γυναίκα, παιδί, γέρος. Άρα το θέμα που είναι πολύ κεντρικό είναι το “σπασμένο”.

Θα έλεγα να τελειώσω με την πρώτη και τελευταία ερώτηση, με την αρχή και το τέλος της συνέντευξης. “Χωρίς; εξουσία δεν θα μπορούσε να ζήσει ο άνθρωπος και κάθε εξουσία είναι κακή”. Αυτό είναι το είδος της ερωτηματικής απάντησης ή του υπαινιγματικού λόγου που φέρει ο Κώστας Αξελός. Ουσιαστικά η απάντησή του είναι το έναυσμα μιας ερώτησης.

Και η συνέντευξη αρχίζει:

-Τι μπορεί να υπηρετήσει σήμερα η φιλοσοφία; Έχετε γράψει ότι «ο φιλόσοφος δεν κατέχει τη σοφία, αλλά προχωρεί με αγάπη να τη συναντήσει». Με ποιο κίνητρο;

-Δεν μπορεί να υπηρετήσει τίποτα και κανέναν η φιλοσοφία. Σήμερα, ως πλανητική σκέψη μπορεί να τα θέσει όλα υπό ερώτηση και να δώσει αινιγματικές απαντήσεις. Η φιλία για τη σοφία έχει αντικατασταθεί από τη φιλία για τη σκέψη. Το άσκεφτο το συναντάει κανείς κατά στιγμές, ενώ η αναζήτηση και η διερεύνηση αποτελούν το συνεχές κίνητρο του στοχαστή”...

...το συνεχές κίνητρο του Κώστα Αξελού και πιστεύω και του Γιώργου Δουατζή, τον οποίο θέλω να ευχαριστήσω.

Μάριος Μπέγζος
καθηγητής Συγκριτικής Φιλοσοφίας της Θρησκείας Πανεπιστημίου Αθηνών